

O govorici starih bukev kot likovni izraznosti gozdnih veteranov

Lado ELERŠEK*

Gozdarji se kar pogosto razpišemo o »aktualnih« temah, kot je umiranje gozdov, gozdna ekologija, pridobivanje lesa, gozdna mehanizacija, ergonomija in podobno. Bolj redko pa pišemo o estetskih vrednotah naših gozdov (o vseh vidikih lepega, povezanega z gozdom (1)), oziroma o lepoti tiste polovice republike, kateri tudi stanovsko pripadamo.

Pri sprehodih na Toško čelo mi je prav vedno pritegnila pozornost skupina debelih bukovih veteranov, od katerih so bili posamezni »težki« pribl. 10 m³. Zato sem o njih tudi napisal ta »dokument«.

Pri besedi veteran najdemo v Verbinčevem slovarju (7) razlago: (lat. veteranus iz vetus – star) star, odslužen vojak, zlasti vojni borec, star preizkušen bojevnik. Na večje število debelega drevja v naših gozdovih naletimo navadno le v težko dostopnih grapah in v drugih odročnih predelih. Z vidika prirastne vrednosti so to že odsluženi vojaki, ki bi jih bilo treba iz gospodarskih nagibov zamenjati z mlajšim, rastljujejšim drevjem. Glede na pisano zgodovino teh posameznikov, ki so preživeli svoj mladostni boj za prostor v gozdu, različne ujme, škodljivce, gozdarske apetite in strupeno industrijsko emisijo, pa jih lahko poimenujemo tudi preizkušene bojavnike. Ti odsluženi vojaki, ki več ne ustvarjajo novih materialnih dobrin, pa dobijo povsem drug pomen, ko ocenjujemo njihovo estetsko vrednost. Človek je od nekaj cenil in negoval tudi estetske vrednote, saj najdemo že v grobiščih naših praprednikov čudovit raznovrsten nakit. Danes upoštevamo estetsko vrednost tako rekoč že na vsakem koraku. Tako tudi prodajne cene na trgu ne določa samo njihova uporabna vrednost,

ampak tudi njihov videz (design). V promet gredo npr. samo lično izdelane obleke, avtomobili, knjige itd. Seveda pa pri gozdnem drevju ta zakonitost ni tako preprosta. Značilne in bogate drevesne krošnje ter zanimive debelne krivine, ki jih občuduje estet, imajo v očeh lesnega manipulantia izrazito negativen pomen, saj išče ta čim bolj ravna in drobnovejnata drevesa. Toda svoje kubike lahko ponudi to drevo samo enkrat, svoje estetsko poslanstvo pa opravlja že več stoletij!

O debelem in opaznem gozdnem drevju smo lahko prebrali že marsikak gozdarski sestavek (6, 5, 2), vendar v njih ni govora o estetskih danostih tega drevja. Po drugi strani pa lahko naletimo na estetsko doje-

Prisvajanje prostora

* L.E., dipl. inž. gozd., Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 2, YU.

manje gozdnih posebnežev pri številnih naših ljudskih in drugih pesnikih in literatih. Ta odnos lahko ponazorijo tile Župančičevi verzi:

Hrast, hrast kodrogrivec,
kdo lase ti goste mrši,
da so kuštravi tako?

Ko govorimo o številnih vlogah gozda, navajamo tudi estetske koristi gozdnega drevja. Estetika zadovoljuje naše kulturne potrebe in nas vodi na višjo raven. Estetske vrednote tega drevja izhajajo iz njegove vizualne in oblikovne izraznosti. Človek kot zgodovinsko, a še bolj kot prazgodovinsko bitje, je bil izrazito navezan na gozdno okolje. Če si ga zamišljamo kot današnjega Pigmejca, potem je prebival le pod drevesnimi krošnjami ali celo v samih krošnjah. To več stotisočletno sožitje pa zagotovo nosi svoj zapis tudi v naših genih. Da gozd današnjega človeka – sprehajalca privlači, dokazujejo tudi statistični podatki. Frankfurtski mestni gozd (5000 ha) vsak dan obišče 20–30.000 ljudi. V mestni gozd Kyota, ki je velik le 60 ha, pa zaide letno okoli 5.000.000 ljudi (3). Volk (8) piše, da so »splošne« vloge razdeljene na gozdni površini (v Nemčiji) v naslednjih odstotnih deležih: 20 % površine ima vodozaščitno vlogo, 18 % talnozaščitno vlogo (preprečevanje plazov in zaščita prometnic), 28 % je namenjenih zaščiti pred onesnaževanjem okolja (ropot, vpliv na podnebje, olupljanje okolja), kar 23 % pa rekreaciji.

Zadovoljstvo številnih gozdnih sprehajalcev gotovo izpričuje tudi estetsko vrednost gozda. Kot gozdarji pa se moramo zavedati, da obstaja obojestranska povezava: človekov vpliv na gozd in vpliv gozda na človeka. Pri modernem gospodarjenju, ki je intenzivno in večnamensko, moramo upoštevati tudi estetsko vlogo. Nanjo bi morali gozdarji večkrat opozarjati.

Za predstavitevni objekt sem si izbral skupino debelih golovejnatih bukev v medvegetacijskem času. Torej le ozek segment pestrega gozdnega sveta. Pri klasifikaciji slik, glede na različne ravni gozdne estetike (4), pa lahko te motive razvrstimo v naslednje vidne zaznave:

- glede na oddaljenost sodijo med prvine in detajle gozda,
- prikazana je le ena rastlinska vrsta v

svojem zgornjem življenjskem obdobju,

– motivi predstavljajo nedotaknjeno naravo,

– posnetki so narejeni pozimi,

– s stališča umetnostnega zgodovinarja lahko vidimo v teh posnetkih grafiko, barok itd.

In kakšno je sporočilo teh debelih bukev?

Ob starih drevesnih veteranih ostanemo s svojimi leti in velikostjo daleč za njimi. To drevje, ki je po oblikah enkratno, obvladuje s svojimi debelimi vejami (ki pa so spet oblikovni unikat) kar zajeten prostor. Na vse strani segajoče veje, s katerimi si prilašča »svobodo« in prostor pod soncem, pa spominjajo na hinduističnega boga Šivo, ki je obdarjen s številnimi rokami. Fundamentalno filozofijo in sistem hierarhije, ki jo ponazarja gradnja drevesa, kjer se več vejic združuje v tanjše veje, te v debelejše, končno pa vse v eno samo deblo, najdemo

Grafika različno debelih linij

tudi pri drugih naravnih tvorbah (npr. vodotoki). Tako načelo in sistem združevanja uporabljamo tudi v naši družbeni organiziranosti in pri obvladovanju najrazličnejših miselnih področij.

LITERATURA

1. Anko, B., 1988. Estetske funkcije gozda. Zbornik seminarja, VTOZD za gozdarstvo BF, Ljubljana, s. 11–22.
2. Eleršek, L., 1985. Mamutovec (*Sequoiadendron giganteum* (Lindl., Bachh.) tudi pri nas hitro raste. *Gozd. vest.*, Ljubljana, 43, 1, 18–22.
3. Eleršek L., 1987. Gozdna arhitektura in ornamentika. *Gozd. vest.*, Ljubljana, 45, 6, 299–304.
4. Eleršek, L., 1989. Nekaj misli o estetskem doživljanju gozda. *Gozd. vest.*, Ljubljana, 47, 5, 230–234.
5. Kotar M., 1977. Korenova smreka iz zasavskega hribovja. *Strokovna in znanstvena dela*, Ljubljana, 58, s. 29.
6. Sgerm, F., 1971. Debela jelka iz Trnovskega gozda. Ljubljana, BF-IGLG, s. 69.
7. Verbinc, F., 1987. Slovar tujk. Cankarjeva založba, Ljubljana, s. 754.
8. Volk, H., 1989. Auswirkungen des Biotop-schutzes, des Erholung und anderer Schutzaufgaben auf die Zukunft der Forstbetriebe. *Forst und Holz*, Hannover, 44, 5, 116–124.

Stebri in ploskve

Vse slike: foto Lado Eleršek

Gozdni dinozaver

